

GORIŠKI LIST

„Goriški list“ izide vsako sredo in soboto zjutraj. — Uprava uredništva v Gorici, Corso Verdi štev. 47 - Telefon štev. 292 Oglasi se zaračunavajo po ceniku. - Račun pri Cassa di Risparmio Gorica.

Gorica, dne 27. decembra 1944.

Za mesto Gorica in Trst: posamezna številka 1.- lira, polletna naročnina 54.- lir, celoletna 108.- lir. — Iven mesta Gorica in Trst posamezna številka 1.- lira, polletna naročnina 54.- lir, celoletna 108.-

Proglas srbskih prostovoljcev

Po lepi, domači in plodni slovenski zemlji lazijo danes rdeči vrage. Brez vsakega sramu sejejo laž, zavajajo in odvajajo ljudi v smrt. Oni se ne borijo za svobodo in pravice malega človeka, niti za to, da bo imel kruh, še manj pa zato, da bi divna slovenska zemlja ostala last našega naroda, ki je narodno navdušen in hrepeni po narodni svobodi.

Ti rdeči požigalci in ubijalci so sluge temnih prolinarodnih sil, ki nikomur in nikjer niso prinesle niti svobode niti pravice. Oni so nepomirljiv nasprotnik vsega zdravega nacionalizma, vsake nacionalne svobode in blagoslanja naroda. Njihova propagandna gesla, sladke besede, skrivanje pod narodno zastavo in otepševanje z narodnimi grbi — vse to je le taktika, zavajanje za hitrejše uničenje narodnih dobrin in povečanje siromaštva. Njihov glavni namen je bil in ostane — svetovna boljševiška revolucija, tiranska vlada ljudi brez duše, splošno uničenje vseh onih, ki verujejo v Boga, ljubijo družino in domovino. Rdeča komunistična vlada — to je strašno razvrednotenje svobodnih ljudi in v njih ubijanje vsakega človeškega dostojanstva. To je zavajanje človeštva v brezpravno in hedno krdelo sužnjev, ki se pushijo pokorno pobijali pod strašnim bičem tiranije.

Noben zaveden narod tega ne bo storil. Zato ljudi noben pošten Slovenec, ki je narodnjak in ki želi narodno svobodo in srečno bodočnost svojega naroda, tega ne bo storil. Mi vemo, da je mnogo izmed Vas zapeljanih po zahrblni komunistični propagandi, šlo v gozd, da se borijo za svoje narodne ideale. Mnogi so se streljani in vrnili domov. Mnogi pa še vedno hodijo goli in bos, prezeblji in lačni doživljajo vsak dan razočaranja. Boljševiki privedujejo eno, dokler ne privabijo ljudi pod svoj bič, a drugo delajo takrat, kadar se človek znajde pri njih.

Namesto svobode zapadejo tam v težko duhovno suženjstvo: namesto enakosti naletijo na vsakem koraku na privilegirane položaje komunističnih poglavarjev. Medtem, ko masa borecev strada, politikomisarji in komunistični komandanti živijo v izobilju, dobro oblečeni, dokler se narod zoperstavlja, mora trpeti, mora biti izpostavljen vsem mogočim maščevanjem da le oni premissijeno in načrtno razkrajajo narodni živelj.

Pravijo, da se borijo za popolno demokracijo in za široko narodno svobodo! Vprašajte jih, zakaj potem izzivajo meščanske vojne v Franciji, Belgiji in Grški? Tam ni več okupatorja.

Pravijo, da se borijo za človečanstvo, za svobodo dela in za boljše gospodarske prilike! Vprašajte jih, zakaj so potem pobili in zaprli vse nacionaliste v Franciji, Bolgariji in Romuniji in zakaj so brezobzirno okradli te države.

Prepričujejo nas, da jim je glavno le narodno osvobodilna borba, borba proti okupatorju. Vprašajte jih, zakaj brez milosti in obzira z divjo krvoločnostjo in pohlepom ubijajo v Srbiji vse

Nova nemška ofenziva med Saaro in Renom

Amerikanci so zapustili številne položaje in se umikajo - Ostri boji na italijanski in vzhodni fronti

Iz Führerjevega glavnega stana 24. decembra:

Nemško vrhovno poveljstvo poroča:

Na zahodu so nemški napadalni oddelki včeraj napredovali še globlje preko Ourthe. Številne sovražne skupine so bile obkoljene v področju za fronto in so skoraj uničene. Po napredovanju nemških sil je nasprotnik uprizoril močan protinapad na jugu, ki se je po malih osvojitvah zemljišča ustavil.

Na Saari in na meji Palatinata in Alzacije so bila osvojena nova ozemlja. Številne trdnjave pred vzhodnim trdnjavskim pasom so bile očiščene sovražnih čet. V gornji Alzaciji so vsi napadi nasprotnih poilkov pri Kayserbergu propadli že pred nemško glavno črto. Sovražnik je imel velike izgube, 14 ameriških oklopnih vozil je bilo vrženih iz boja.

Z jasnejšim vremenom so se začele v veliki zimski bitki zračne bitke, katerih se udeležujejo na obeh straneh močne formacije.

Med hudimi zračnimi boji so nemški lovci zbili 115 nasprotnih letal. Ob tej priliki je bil uničen do zadnjega letala ameriški letalski roj, ki je izgubil 44 strojev.

Po noči so bojna letala napadla z bombami in krovnim orožjem sovražne transporte. Poleg Londona in Antwerpena je bil Manchester obstreljeval z nemškim novim daljnostrelnim orožjem.

V srednji Italiji so čete VIII. britanske armade uprizorile slabotne napade. Kanadski napadi so udarili na čvrsto nemško obrambo.

Na Ogrskem se nadaljujejo hudi boji. Na obeh straneh Budimpešte so boljševiki nadaljevali s svojo ofenzivo. V področju Stuhlweisenburga so boljševiki uspeli prodreti nemško fronto, med tem ko so nemške čete hitro zaprle prodor in preprečile nadaljno napredovanje. Zelo ostri boji so se vršili na kolenu Do-

nave severno od Budimpešte in na južni meji Slovaske.

Sovražnik je imel visoke izgube in je pri Stuhlweisenburgu izgubil 56 oklopnikov. Severno od pogorja Matre so bili odbiti sovražni napadi. Južno od Košic so nemški grenadirji znova osvojili mesto Tornavo.

V bitki v Kurlandiji, ki se razvija predvsem južno in južnozahodno od Fraucenburga so nemške čete uničile v prvih treh dneh 123 oklopnih vozil. Zahodno od Mitave so nemški varnostni oddelki v hudih bojih zavrnili poskusen sovražni prodor.

Führerjev glavni stan 25. decembra.

V zimski bitki v Belgiji so bile z obeh strani vižene v boj nove sile. Sovražni pritisk severozapadno od Rena in v področju Posaarje - Palatinat se je občutno poslabšal. Sovražni nameni, da prodre proti srednjemu Renu so propadli. Po včerajšnjem porazu Amerikanci niso mogli več nadaljevati svojih razbremenjevalnih napadov med Eisenbornom in Stavelotom.

V področju Bastogne so prešle nemške čete v napad proti močni skupini Amerikancev, ki je tukaj obkoljena. Proti južnemu krilu nemškega napadalnega klina v srednjem Luksemburgu, je sovražnik nadaljeval z napadi. Med Saaro in Renom so nemške čete vrgle Amerikance nazaj iz številnih krajev in ga prisilile k begu.

Nemški povračilni daljnometni ogenj se je nadaljeval nad Londonom in Antwerpom.

V srednji Italiji so Angleži napadali v hribih južno od Imole, na Naviglio in dveh straneh Bagnacavallo. Tudi včeraj so dosegli mala napredovanja na bojišču, a z velikimi izgubami.

Na Ogrskem so nemški oddelki med Biatnim jezerom in Stolnim belim gradom uničile vse boljševiške naprave, ki so jih pod-

pirale močne oklopne sile. Nemška oklopna enota je v tem področju v treh dneh uničila 216 oklopnih sovražnih vozil. Včeraj je drugih 25 sovjetskih oklopnikov postalo žrtev nemških bojnih letal. Nemški in ogrski lovci so zbili 19 sovjetskih strojev.

Vesti iz vsega sveta

GRSKA REVOLUCIJA

Zadnja poročila pravijo, da so angleške čete, ki so prispale z letali očistile področje okrog Akropole in zavzele mesino planino. Hudi boji so okrog električne tramvaja, ki je še vedno v rokah komunistov. V ostalih grških provincih divjajo boji naprej.

SMUTS O PARTIZANSTVU

Trpko priznanje o zmedah v zasedenih evropskih državah smo predeli, toden slišali iz ust južnoafriškega ministrskega predsednika generala Smutsa, ki ni nič prikrival, da so po osvojitvi Nemčije, ki je znala držati roko z železno roko, v »osvobodilne« država prevzele oblast drhali in oborožene tolpe. Kdor z njimi ne soglaša, izgubi glavo. Smuts je dejal, da bodo vse te države priznala zmed, državljanskih vojn in medsebojnih pokoljev, ako samozvane »osvobodilne« vojske ne bodo takoj razorožene.

ANGLEZI O »V 2«

Angleški obveščevalni urad opisuje »V 2« kot veliko raketo ki tehta 14-15 ton, je dolga 9 m in ima 1 meter premera. Projektili ima obliko bombe s štirimi smernimi pripravami na koncu repa. Projektil ima v središču turbino, kalera omogoča njegov vzgon tudi v prostoru, kjer ni zraka, s čemer je omogočena pol po sferična letanja.

one ljudi, ki so z njimi začeli borbo proti okupatorju? Zakaj zahirajo srbski narodi, ki je za ideale svobode od vseh narodov največ pretrpel v tej vojni in dal največ krvavih žrtev? In to prav zaradi svoje globoke narodne zavesti in zaradi prevelike ljubezni za narodovo svobodo.

Braje Slovenci! Vam govorimo, ki ste podlegli zapeljivi komunistični propagandi, vam, ki se nahajate v gozovih, med prepadi in skalami lepe Slovenije, vam, ki vas v obraz bije zima, burja, veter, hladni lažota in pomanjkanje, vam, ki ste goli in bos, utrujeni in onemogli: za koga se borite?

Za demokracijo in svobodo? Ne. Ni večjih krvnikov in grobokopov kot so komunisti, in ni bolj temno suženjstvo kot je boljševiško.

Za nacionalno Slovenijo ali ju-

goslavijo? Nel Komunisti vam cinično lažejo, kadar govore o nacionalizmu. Oni hočejo komunistični red, komunistično oblast, komunistično federacijo, kjer bi bilo uničeno vse ono, kar vam je bilo slotelja svetlo in kar vas je združevalo pod silnim priskom tujca.

Za gospodarski procvit in boljše življenje? Ni na svetu zemlje, ki bi živela siromašneje in bolj suženjsko kot sovjetska zveza. Ta nepregledna zemlja je postala ječa narodov in širno koncentracijsko taborišče. Tega ne trdimo mi, to dokazujejo oni, ki se živeli več kot četrti stoletja pred boljševiškim jarmom. Lahko reče, da li lažejo, da so se prodali Nemcem za kosček kruha. To lahko napravi 100, 1000, 10000 pa tudi 100000, ali tega ne morejo napraviti 20 milijonov ljudi, ki danes vsajajo in se organizirajo

za sveto borbo proti rdeči tiraniji. To borbo že vodi leta narod v državi sami. Kaj ne slišite, kako se zbirajo vse nacionalne sile za usodno borbo, v kateri bo boljševijem shril do kraja? Ali ne občutili, da se bliža nov, lepši, pravičnejši čas, kaj ne vidite, da se vse zablode lomijo in propadajo v ognju te strašne vojne?

Kaj čakate? Pridite domov! Osvobodite se tiranstva krvavih politikomisarjev, vrnite se na dom, k svoji rodbini, svoji sreči. V kraju, kjer smo mi srbski prostovoljci, se vam ne bo ničesar zgodilo, mi ne želimo prelivati vaše krvi, niti uničevati vaših življenj. To je naša kri, in vašo usodo občulimo neposredno kakor svojo.

Govorimo vam iz našega izkusstva v borbi. Poznamo komunistem neposredno iz doživetij leh krvavih srečanj. Da komunisti ni

Obseg utrdbenih del Nemčije

Marsikoga med nami, posebno pa še tiste naše rojake, ki so sami udeleženi pri utrdbenih delih, bo zanimala zgodovina, pa tudi obseg utrjevalnih del, ki jih danes opravljajo milijoni Nemcev in drugih narodov okrog nemških mej. Po svojem obsegu so ta dela tako ogromna, da jih bo zgodovina te vojne zapisala z velikimi črkami v svoje anale.

Začelo se je v vzhodni Prusiji, ko so pred vrati stali Sovjeti v divjem zaletu. Zavedajoč se tega, je vse v vzhodni Prusiji, kar je le moglo hoditi, zagrabilo za lopate. Ljudje so zapustili tovarne, pisarne, trgovine, šole, njive in gospodinjstva in šli na mejo kopati jarke, zidati bunkerje in polagati mine. Mesec dni pozneje je bilo teh bojnih jarkov in utrdb že toliko, da je njih celotna dolžina predstavljala velikanski zid, ki bi mogel segati čez vso Sovjetsko zvezo maione do Tihiega oceana. Toda ne samo na meji vzhodne Prusije, tudi na utrdbenih odsekih Generalgouvernmenta in pred spodnješiesko mejo se nakopije in z lopatami itd. premeče 528.000 m² zemlje ter uredi 1800 km strelskih jarkov na dan. Po dveh mesecih so samo pred vzhodno Prusijo izvršili 10 milijonov delovnih dni in prevrgli 22 milijonov kubičnih metrov zemlje.

Utrdbena dela sedaj ne obsegajo več samo vzhodne Prusije in ostalega vzhoda. Vrše se na vseh nemških mejah, ki bi kadar koli utegnile biti ogrožene. Danes je pri tem delu zaposlenih več kot 400.000 Nemcev in Nemk, 165.000 miadih fantov in deklet, 125.000 pripadnikov vojske, frontne SS. policije, organizacije Todt itd. K temu je treba prišteti 47.000 nadzornikov in ca. milijon tujerodcev, kar dá skupaj 1.7 do 1.8 milijona ljudi.

Človek in da nikdar ne more biti rodoljub, vam lahko dokažemo. On je odpadnik in izdajalec. Vi ljubite to zemljo, mučite se in trpite, da ostane vaša last, ne slutite pa da vas bodo komunisti izdali takrat, ko vam bo najtežje. Da ne bi bili popolnoma izigrani in zapostavljeni, zapustite jih in vrnite se domov.

Ne dopustite, da postanele nehoti uničevalci in izdajalci svoje zemlje in grobokopi njene bodočnosti. Če še naprej ostanete orožje v rokah komunistov, boste poslali izdajalci. Nihče in nič vas ne bo rešilo odgovornosti.

Zadnji čas je! Odločite se za pravo pot! Zapustite komunistične ubijalce in vrnite se domov.

Srbski prostovoljci vam nudijo bratsko roko! Sprejmite jo! To vam bo koristilo.

Srbski prostovoljci

V resnični svobodi!

Letošnji vipavski Božič

V začetku preteklega tedna so se začele obširne in koncentrične operacije domobranskih, nemških in srbskih dobrovoljskih čet, ki so imele cilj stresti komunistično republiko v Vipavski dolini.

Operacij so se udeležili vsi udarni bataljoni Narodnih straž pod poveljstvom polkovnika Korkalja, ki se je ves čas bojev mudil na terenu.

Uspeh operacij je nad vse razveseljiv. »Legendarna« vojska »maršala« Tita je strahopetno zbežala, v kolikor se je skušala braniti je bila potolčena. Plen je izredno velik.

Pri Št. Vidu sta padla komandant brigade in njegov politkomisar. Na zahtevo domobrancev sta bila častno in

krščansko pokopana.

Ljudstvo je domobranci, Nemce in Srbe sprejelo z nedopovedljivim navdušenjem. V četrtek popoldne, je na čelu svojih čet vkorakal v Ajdovščino polkovnik Korkalj. Ljudje so bili ganjeni. Izjavili so, da je prihod domobrancev najlepše božično darilo, ki jim ga je bilo moči dati.

To je bil prvi večji nastop novooblikovanih domobranskih udarnih bataljonov, ki je pokazal vrednost, kompaktnost in visoko moralno, ki vlada v njih.

Vipavska dolina, ki je za republiko morala toliko pretrpeti, je praznovala lepe in blagoslovljene božične praznike.

in pravičnosti. Ta pot zahteva poravnavo vse škode povzročene z njihovim delom. Ta pot zahteva priznanje zmože, če je bila hote ali nehote, ob spoznanju napačne poti OF. Kakorkoli hočejo!

(Straža ob Jadranu).

Našim čitateljem!

Zaradi praznikov in zaradi tehničnih zaprek, je izšel današnji »Goriški list« v skrajnem obsegu. Poskrbeli bomo, da dobe naši čitatelji v kratkem nadomestilo.

Zadosti je zločinov!

Pred dnevi so v Štandrežu pri Gorici padli morilni strelci, ki jim je bil žrtev mladi fant Dušan Zigon. Kakšen zločin je zakrivil ta pošteni in narodno zavedni slovenski fant, da je moral tako nadomesti, v cvetu svojih let dati svoje življenje? Komu se je tako strašno zameril? Morda pa je padel pod strelom tučca, našega narodnega sovražnika, ki bi nas rad iztrebil iz naše zemlje? Ne! padel je pod bratsko zločinsko roko, ubili so ga slovenski partizani, tisti, ki prihajajo osvoboditi naše ljudstvo in se kar cedijo od ljubezni do naroda. In kakšen zločin je imel na vesti? Samo tega, ako se to more imenovati zločin, da je bil dober in veren, narodno globoko zaveden in je prav zato odklanjal partizanstvo in komunizem, ker je vedel, da je to največja nesreča za slovenski narod. Zato in samo zato je moral pasti.

Komunistična OF je s tem zakrivila samo nov vnebovpijoč zločin nad slovenskim ljudstvom in nad slovenskim človekom in s tem ponovno dokazala, da ji za slovensko ljudstvo nič ni mar. Komunistični in zločinski OF gre samo za to, da uresniči svoje komunistične ideale, pa če tudi bi moral pri tem poginiti ves slovenski narod. Zato ji nič ni mar, če padajo pod bratomornimi strelci naši najboljši možje, fantje, žene in dekleta. Nič ji ni mar, da je tudi med nas zasejala in započela bratomorno kla-

nje, kot ga nismo poznali v naši zgodovini. Nič ji ni mar, če se po naši teželi kopčijo in gmadijo najstrašnejši zločini, ki jih brat povzroča nad bratom.

Dovolj je vseh teh zločinov! Tako kliče danes slovensko primorsko ljudstvo, ki je že spoznalo vse skrite, ogabne namene OF. Tujec nas ni mogel iztrebiti, ali naj sedaj poginemo in propademo pod strelom lastnih bratov, ki so zatajili vse, kar je slovenskega in se udinjajo tujim interesom? Dovolj je prelite krvi naših najboljših ljudi, dovolj je gorja, ki se je v vsej svoji grozi razlilo po naši deželi, dovolj je obupa in sovražstva, ki ga je OF med nami zasejala!

Zločinci, ki vodite OF, ne izzivajte ljudstva! Drugače se bo to ljudstvo uprlo kot en mož in tedaj — gorje vam!

...

DOPISI

Šturje

Prefekti tedaj so bandili na surov način odpeljali s seboj 32-letno mladenko Matildo Božič, šiviljo. Kaj jim je to dekle povzročilo slabega na polji že toliko opevane zmage tolovajev? Vsa svoja dekliška leta je, preprosta in nadarjena, posvetila vzgoji naše dece; videli smo jo vedno med otroci in v cerkvi pred Najsvetejšim, kjer se iskala tolažbe zase in za svoje drage. Prva poslaja njenega križevca poja je bila v vasi Plače. Prijatelji in prijateljice, družbeniki in družbenice Marijinih družb, spominjamo se tudi mi nje v molitvi, kakor se je tudi ona nas vedno spominjala.

Planina pri Vipavi

Ko prideš v Vipavsko dolino se tvoj pogled kar nehote ustavi po raznih hribih, ki ta kraj obdajajo. Vabijo te vinorodne gorice. Naravne lege so kakor nalašč za teroriziranje partizanskih tolp. Vedno so laboriji v Sliških hribih, in ko so čutili potrebo so se kot pijavke razlezli po vaseh. Tako se je tudi naša Planina morala vživeti v svobodo življenja, bolje v resnično sužnost in trpljenje. Priliko za to so jim dali izkušeni rdečkarji, kakor Jože Božič, po slabem glasu znani Anton Mikuž, župan Marc Viktor in takozvani tovariš (doktor) Filip Kobal, ki je bil in je vedno pravo gobežalo. Danes samo par sedov njihovega dela. Leta

1942., ko so druge naganjali v gozd so svoje sinove odposlali v Italijo k vojakom. To je način, po katerem so znali reševati svojo kri. Znali so pa vedno svojo osebo dobro kriti in ugoden teren pripravljali Osvobodilni Fronti. Razpredli so vse mreže, zračili mnogim glave. Mnoga prej dobra dekleta so poslala njihove prave cunje. Nekatera so se udeležila celo zadnjič ropanja v Ajdovščini, in si prilastile islo blago. Pomislite, prišli smo že tako daleč v svobodi, da je zakrament sv. zakona postal brez pomena.

Vse lo je bolelo domačega dušnega pastirja, kajti prišel je volk in lrgal ovce iz njegovega hleva. Videl sovraštvo, ki se goji in grozi, ki se od vseh strani bliža. Vedno je svaril in opominjal, še v nedeljo 17. dec. t. l., ko bi slutil, je dvigal svoj glas. Nič ni pomagalo. Zadnji teden so tukaj pokopali dva parizana ubita v boju z nemško vojsko. Eden je bil Italijan. Vse je kazalo, da se bliža veliko nevihta. Toda trume parizanov so še vedno krožile po vaseh in gmajnah. Izvali so, in dosegli svoj namen. 20. t. m. je prišla nemška vojska v vas Roboli, ki šteje 12 posestnikov. Ob tej priliki je pogorelo devet domov z vsemi družinskimi in gospodarskim potrebščinami. Žrtev je postala zavedna slovenska krščanska družina Janeza Marca, njegova žena, ena hči, dva sinova in hlapec. Ljudstvo se je zgrozilo in se spomnilo besed nekega višjega tolovajskega bandita, ki je pred meseci takole v neki bližnji vasi zagrozil: Če bi videl, da prihajajo Nemci v vas, bi takoj izpusil en rafal proti njim, da bi oni potem vas zažgali.

Odgovorni urednik: Dr. Milan Komar - Gorica

RENTGENOLOG

Prodaj

v Gorici opremo za manufakturno trgovino (stojala in pulte) za 50.000 Lir.

Kupcu odstopim brezplačno obratno (licenco) za Manifature, mercerie in confezioni v Gorici. Pooblaščen za prodajo Makuc Stanislav, Gorica, Corso Verdi 30/1 levo. Uhod preko balkona.

DEJSTVA IN UGOTOVITVE

Obračun s terenci

Ako bi vedeli zaščitniki terenci na Primorskem, kako jih sovražijo oni, ketere so poglani v gozd, da tam žalostno poginejo po nečloveškem stradanju in trpljenju, potem bi se zgrozili in, če bi imeli količkaj poštenosti v sebi, bi priznali svojo krivdo ter vsaj skušali popraviti škodo, ki se jo napravili tisočerm primorskim Slovincem. Potrebno pa je priznanje krivde. Pri zapeljanih in prisilno mobiliziranih v gozdu je že zdavnaj priznanje in spoznanje, da so njihove nesreče krivi terenci. Zato tudi skušajo otresti ta jarem s sebe.

V Istri se je iz nekega kraja vrnilo več partizanov domov. Zbrali so vse zaščitnike in terence ter jim zagrozili, da če jih izdajo komunistom ali če bi jih še enkrat silili v gozd, jih bodo takoj postrelili. Ker je terenska družina zelo strahopetna, niso seveda niti poskusili, da bi okusili za grožnjo kroglo.

Povsod je prišlo med ljudi spoznanje, da so njihove nesreče krivi terenci. Ni čudno, saj se ljudje sprašujejo, kako to, da terenci sami niso šli v grmovje, ampak le druge silili in vebili na vse načine. Prav bi bilo, da terenci sami

okusijo partizanski »raj«, ne pa da ob toplih pečeh v misli in druga mesta debatirajo in pošiljajo v smrt nedolžne žrtve.

Nedavno tega je »Straža ob Jadranu« sporočila o uničenju komunistične komande mesta Št. Peter na Krasu. V članku je bilo rečeno, da je zgorela aktivka z vso vsebino, ki je bila precej važna. Danes to vest popravljamo, ker ta aktivka ni zgorela, temveč je ostala cela in vsa vsebina je znana, kar je samo po sebi jasno. Poročevalec je skrnil resnico, da ne bi terenci prehitro izvedeli o vsebini, ki nikakor ni zanje prijetna. Bila je je namreč tam v spiskih vsa terenska mreža za gornjo Pivko.

Prav pa je da tudi terenci to vedo, ker če koga veseli, naj gre v gozd, saj ga bodo stražarske in dobrovoljske puške kmalu poiskale ter ga nagradile za njegovo »narodno« delo na slovenskem Primorskem. Čim prej izgine ta terenska bratovščina v gozd, tem boljše. Bo vsaj prav kratak proces z njimi.

Morda jih ta pot ne veseli. Ali zanje je ostala samo ta. Je še neka pot, ki se je pa ne bodo oprijeli navajeni vztrajati v svojem »dobrem delovanju za narodni blagor«. Ta druga pot je pot poštenosti

Dr. Joža Lovrenčič:

12

ZGODOVINA SLOVENSKE BESEDE V POSOČJU

Upoštevaajoč slovensko prebivalstvo dežele, je dvorna kancelija leta 1777 naročila goriški šolski komisiji, naj da knjige za trivialke (abecednik, katekizem, berilo) posloveniti kranjskemu ravnatelju B. Kumerdeju. Do tega je dvorna kancelija pač prišla, ko je dobila poročilo, ki ji ga je poslal poročevalec šolske komisije grof Emanuel Torres, omenjajoč, da se ljudstvo na goriškem upira trivialkam, češ da nemščine ne potrebuje. Po Torresovi iniciativi je tedaj nekdo prevedel katekizem, učitelj Matej Leban, ki je služboval v Gorici in v Bovcu, je pa priredil slovensko začetnico, ki jo je leta 1777 poslal goriški šolski komisiji, a ni bila natisnjena, ker so se le odločili za kranjske izdaje ljudskošolskih učbenikov. Pač pa je neki »dobri prijatelj goriške škofije« izdal v Ljubljani leta 1777 »Kerščanski nauk za te manjshine v 62 vprašanjih.«

V tem času, ko smo dobili v Ljubljani v zborniku Pisanice 1779—1781 prve posvetne pesmi, moramo tudi v Gorici ugotoviti prvo tako pesem, ki je v zvezi s kariero grofa Janeza Filipa Cobenzla, ko je postal dvorni in državni podkancler po srečno sklenjenem miru med Prusijo in Avstrijo, katero je v Tešenu kot mirovni delegat zastopal. Kobencelj se je sicer rodil v Ljubljani leta 1741, a je izhajal iz hraške rodovine, ki je imela

svoja posestva na Proseku, v Štanjelu na Krasu in še po Notranjskem ter tudi v Ribnici na Dolenskem. V knjižnici grofa Attemsa v Podgori je bila med drugimi starimi slovenskimi knjigami in listinami ohranjena tudi priložnostna knjiga v čast grofu Kobencelju z dolgim italijanskim naslovom: Raccolta di composizioni e di poesie italiane, latine, francesi, friulane, tedesche, cragnoline, inglesi, greche ed ebraiche fatte in occasione che Sua Ecc. il signore... Giovanni Filippo del S. R. I. Conte di Cobenzel... fu commissario plenipotenziario dell'augustissima Casa d'Austria al congresso di Teschen per lo stabilimento della pace tra le armi austriache e prussiane conclusa felicemente nell' di XIII. maggio MDCCLXXIX. Gorizia. Della... stamperia Giacomo Tommasini. — »Poesie cragnoline« — kranjski pesmi sta dve. in sicer na str. 81 in 82. Pri prvi pesnik ni označen, a je po Kidriču Japelju, drugo pa je zložil Andrej Laurin. Obe pesmi imata enak naslov, vsebinsko se, umevno, tudi dosti ne ločita, oblikovno pa: Japeljeva je zložena v anakreontskem stilu, saj tega pevca imenuje z napisom »Anacreon«, Lavrinova pa je v sapfični kitici.

Ker je Lavrinova pesem le redkim znana, naj jo tu navedem: Na povikšanje tuga visoku rojeniga gospoda gospoda Philippa Kneze Kobelzelna konervikši službi vunanyh opravil. Oda slovenska.

Naša cesarica dvorjane zbira zveste in razumne, katerih rama trudnih del(ou) težo z veselim licem nesti zamore.

Takih mož modrosti zavupa varnu svojih carstvou zdravie, zavupa sebe inu perraščenje moči kraljevce

v svojih duželah. Tvojih lejt mladost (nekaterim ternje) ni nigdar branila vunanjih dellou tešku resmotanje zavupat Tebi

velki Kobenzel.

Sylnih žolnirjou sem ter kje leteče strele reskropiti, grozovitnu vreme černih oblakou narazen segnati

Ti si zamogel. Če med vojščakam takušen si znaiden, kak li boš v pokoju zaklenen sam v se, mislioč na Tvojih dužel perpadke

v myrniših časih? Prau tedai je teba postavila k vikši ptujih opravkov blagodarini službi ta nikdar petrudna, al vmerjoča roka naše Tereze.

Če Te sam cesar med priatle šteje, če Te Bog pred sylo rezbytih turnou zdraviga obderžy s čudežem očitnim, kdu tje enak?

Use leto naj druge vesele dela, ako lih nas tud vesely, slavence, mi se le časty veselmo visoke

našga slavenca. S rečen gospodni duželan visoki, slauih očetou imenit odraselk in per tolkain delih nikar pozabit

Tvojih Slavencou.

(Dalje.)